

Регулювання Конституцією України та Кримінальним процесуальним кодексом України судового порядку прийняття рішення про втручання в приватне спілкування відповідає європейським стандартам в галузі прав людини. У рішенні по справі «Класс та інші проти Федеративної Республіки Німеччини» [5] ЄСПЛ підкреслив, що принцип верховенства права має на увазі, що втручання органів виконавчої влади у права людини має підлягати ефективному нагляду, який, як правило, повинна забезпечувати судова влада. Щонайменше це має бути судовий нагляд, який найкращим чином забезпечує гарантії незалежності, безсторонності та належної правової процедури.

Отже, таємниця спілкування займає чільне місце серед загальних засад кримінального провадження. Цей інститут охоплює широке коло досить різномірних суспільних відносин, що виникають у різних сферах діяльності особистості, суспільства і держави. Попередження будь-якого можливого порушення таємниці спілкування, контроль за її дотриманням, готовність реагувати на можливе порушення – запорука підтримки стану безперешкодного здійснення цього права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст.141.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від від 13.04.2012 № 4651-VI. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 27.04.2020 р.)
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Від. ред.: С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. Х.: Одиссей, 2013. 1104 с.
4. Науково-практичний коментар до Кримінального процесуального кодексу України від 13 квітня 2012 року /За ред. О.А.Банчука, Р.О.Куйбіди, М.І.Хавронюка. Х.: Фактор, 2013. 1072 с.
5. Справа «Класс та інші проти Федеративної Республіки Німеччини». Рішення Європейського суду з прав людини. Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі. 2002. №4. С.93-125.

О. В. Зеленох
асистент кафедри
кримінального права і процесу
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету
«Львівська політехніка»
В. О. Колякіна
студентка групи ПВ-36
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету
«Львівська політехніка»

МІСЦЕ ЦИФРОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ У КЛАСИФІКАЦІЇ ДОКАЗІВ В КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ

Кримінальне провадження є особливим видом державно-владної діяльності, яке має свої особливості та специфіку. Особливо ця специфіка проявляється при науковому дослідженні доказів. Сьогодні разом з науковим прогресом і розвитком технологій законодавець бере до уваги нові технології, в їх числі і цифрову інформацію. Жодна людина не уявляє своє життя без гаджетів. Важко переоцінити їх важливість у діяльності людей в будь-яких сферах, тому цифрова інформація, яка переважно міститься в гаджетах є важливою для кримінального провадження. Особливістю також є те, що цифрова інформація має нематеріальну природу, тому досі в світі юриспруденції стоїть питання чи варто її відносити до речових доказів або необхідно виокремити.

Речові докази як категорія можуть об'єднувати в собі програмне забезпечення, файли з даними і без, аудіозаписи, відеозаписи тощо. Їх джерелом і формою існування є засоби цифрової

техніки. Такими засобами є: машинні носії, до яких належать оперативні запам'ятовуючі пристрої, постійні запам'ятовуючі пристрої, накопичувачі на жорстких магнітних дисках (вінчестери, дискети), переносні машинні носії (оптичні носії, флеш-карти) тощо. Цей перелік не може бути вичерпним, оскільки кожного дня створюються нові цифрові технології.

Особливої уваги заслуговує питання співвідношення цифрової інформації та речових доказів у системі процесуальних джерел доказів кримінального процесу України. Позиції вчених з цього приводу різняться. Перші вбачають можливим існування цифрової інформації та її носіїв лише в рамках речових доказів і документів, другі, що не існує жодної необхідності виділяти їх як самостійне процесуальне джерело, а треті вважають за доцільне виокремлення цифрових доказів як самостійного процесуального джерела доказів.

У ст. 99 КПК України цифрову інформацію відносять до документів, які є речовими (матеріальними) доказами [1].

О. І. Крицька зазначає, що особливістю матеріальних об'єктів як речових доказів є можливість їх візуального спостереження, огляду, фіксування їх ознак. У зв'язку з цим видається доволі ускладненим проведення таких операцій з цифровою інформацією. Не можна вважати відтворення цифрової інформації (наприклад, перегляд відеозапису або прослуховування аудіозапису) оглядом у його традиційному розумінні як безпосереднім візуальним (або за допомогою інших органів чуття людини) спостереженням. Дослідження цифрової інформації можливо лише шляхом її відтворення з використанням спеціальних технічних засобів [2, с. 303].

Для прикладу розглянемо місце електронної інформації в системі доказів деяких країн. У Кримінально-процесуальному кодексі Республіки Молдова ч. 9 глави III розділу IV має назву «Матеріальні засоби доказування». Відповідно до її змісту до них належать: документи (ст. 157); речові докази (ст. 158); протоколи процесуальних дій (ст. 163); аудіо- та відеозаписи, фотографії та інші носії інформації (ст. 164)¹¹. Отже, цифрові носії за кримінальним процесуальним законодавством Республіки Молдова мають самостійне доказове значення та будуть засобами доказування, якщо вони отримані відповідно до положень цього кодексу та містять відомості або вагомні ознаки підготовки чи вчинення злочину і якщо їх зміст сприяє встановленню істини у справі. Відповідно до ст. 136 Кримінально-процесуального закону Латвії, що має назву «Електронні докази», доказами в кримінальному процесі можуть бути відомості про факти у формі електронної інформації, обробленої, збереженої або переданої пристроями або системами автоматизованої обробки даних. Тобто у кримінальному процесуальному законодавстві Латвії цифрові (електронні) докази також відокремлені від документів та речових доказів [2, с. 302 – 303].

Також важливим є те, що для опрацювання такого джерела доказів як електронна інформація є необхідним залучення експерта або спеціаліста, а також призначення експертизи з метою перевірки цифрових доказів стосовно монтажу або внесення інших змін до інформації, яка на них міститься.

О. П. Метелев вважає, що цифрові докази: а) існують у штучно створеному інформаційному середовищі; б) мають особливий статус оригіналу і можуть існувати в такому статусі в декількох місцях; в) сприймаються та досліджуються за допомогою спеціальних програмно-технічних засобів; г) зберігаються на відповідному носії інформації, в оперативній (тимчасовій) пам'яті ЕОМ або каналі зв'язку [3, с. 180].

Д. М. Цехан стверджує, що можливість оперативно змінювати зміст сайту, фізичне розташування серверів на території інших держав, використання анонімних програмних пакетів є факторами, які суттєво ускладнюють можливість фіксації цифрової інформації. Особливої гостроти ця проблема набуває у зв'язку з тим, що встановлення факту такого порушення є чи не найвагомішою складовою процесу доказування у відповідних провадженнях. серед прийомів для закріплення відомостей, розміщених в мережі Інтернет, з тим, аби їх можна було використати як докази, можна отримувати від провайдера копії файлів, що формують web-сайт. Відповідні носії таких файлів можливо долучити до матеріалів кримінального провадження як докази [4, с. 257].

Враховуючи вищенаведене ми вважаємо за доцільне виокремити цифрову інформацію як окреме джерело доказів, оскільки вона має велику кількість особливостей, нововведень та є технічно-комплексною, потребує обов'язкове залучення спеціалістів та експертів, а також є неможливим їх огляд як інших матеріальних речей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

6. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

7. О. І. Крицька Речові докази та цифрова інформація: поняття та співвідношення. Часопис Київського університету права. Випуск 1. 2016 р. С. 301 – 305.

8. О. П. Метелев Збирання цифрової інформації як окремих спосіб отримання доказів під час кримінального провадження. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія право. Випуск 20. 2020 р. С. 177 – 180.

9. Д. М. Цехан Цифрові докази: поняття, особливості та місце у системі доказування. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. Випуск 5. 2013 р. С. 256 – 260.

О.В.Зеленюх

асистент кафедри кримінального права і процесу
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

П.Я.Томашівський

студент групи ПВ-35
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

ЕВТАНАЗІЯ: ПРАВО ЛЮДИНИ НА СМЕРТЬ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [4]. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Проте із розвитком суспільства і медицини постає питання, якщо у людини є право на життя чи є у неї право на смерть? Дискусії з приводу цього питання виникають у багатьох науковців, медиків та у суспільстві в цілому.

Евтаназія – слово грецького походження, що поєднує в собі два поняття: «танатос» – смерть і «ев» (eu, ей) – хороший, і в перекладі на українську означає хорошу, легку смерть. Вперше термін було введено Ф.Беконем, котрий досліджував це питання у праці «Про гідність та примноження наук» у 1605 році [2, с. 268]. Слід зауважити, що Ф. Бекон під евтаназією розумів зовсім не умертвіння хворого із співчуття, а надання ефективного обезболення, яке позбавило б людину від страждань. Суть ідей Ф. Бекона полягає у тому, щоб лікар не відсторонювався від безнадійно хворого пацієнта, а був з ним до останніх днів життя, полегшуючи його муки.

В сучасній літературі виділяють різні види евтаназії. Залежно від характеру дій, спрямованих на здійснення евтаназії, розрізняють дві форми: активну і пасивну. Активна евтаназія – це проведення певних дій із прискорення смерті невиліковно хворої людини, згідно з її проханням, з метою позбавлення тяжких страждань. Активна евтаназія може бути здійснена також спільними діями лікаря і пацієнта (наприклад, хвора людина вживає певні лікарські засоби, призначені лікарем, які є необхідними для настання смерті). Пасивна (негативна) евтаназія – це незастосування засобів і невиконання лікарських маніпуляцій, які б підтримували певний час життя важко хворого пацієнта, за умови, що пацієнт висловив прохання не здійснювати медичне втручання [3, с. 199].

Р. Стефанчук говорить, що евтаназією є свідомо та умисно вчинювана поведінка (дія, бездіяльність чи рішення) медичного працівника, що спрямована на припинення нестерпних фізичних чи психічних страждань пацієнта та здійснюється за неодноразовим та однозначним проханням пацієнта чи його законного представника, які є повністю, об'єктивно та своєчасно інформовані про наслідки такого втручання з метою припинення страждань, що має результатом смерть пацієнта [5, с. 305].

Першопрохідцем стосовно законодавчого закріплення права на евтаназію є штат Каліфорнія в США, де в 1977 році було прийнято Закон «Про право людини на смерть». Наслідуючи приклад Каліфорнії, евтаназію було дозволено в штаті Орегон при дотриманні ряду обов'язкових умов і ретельному контролі. Самогубство при лікарському сприянні спеціально не переслідується і не карається за законодавством штатів Північної Кароліни, Юти, Вайомінгу. Цікавою є практика Індіани: на його